

MARMARA BÖLGESİ MERİNOSLARINDA ALTI AYLIK KUZU KIRKIMININ ÖNEMİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA. (1)

N. ERTUĞRUL (*)
K. ÖZNACAR (*)

Dr. M. ÖRKİZ (*)
R. TEKMEŒ (**)

I — GİRİŞ VE LİTERATÜR :

Memleketimizin coğrafi durumu, iklim ve beslenme imkânlarının yetersizliği gözönüne alınırsa, koyun yetiştiriciliği önemli bir yer işgal eder. Yerli koyunlarımızdan elde edilen gelirin % 40 ı sütten, % 40 ı etten ve % 20 si yapağidan sağlanır (2). Koyunlarda yapağı verim ve kalitesine tesir eden faktörler hayvanların genotipi ile ilgili olduğu kadar çevre şartları ile de ilgilidir. Çevre şartları iyiye doğru geliştirildikçe genotipin sınırlandırmış olduğu azami hududa yaklaşmak mümkündür. Koyunlarda kırım zamanı ve şekli de çevre şartlarından biridir.

Yurdumuzda Marmara ve Trakya bölgesi kuzuları 6-6,5 aylık olunca ilk kırkıma tâbi tutulmaktadır. Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliği şube kayıtlarına göre, merinoslarda 6 aylık kuzu kırkımında takriben 750-1000 gr. kuzu yünü istihsal edilmektedir. Son yıllarda kuzu yünü trikotaj sanayiinde kullanılmaya başlanmıştır. Piyasada kuzu yününden imal edilmiş kazak, süeter ve şallar daha fazla rağbet görmektedir. Diğer taraftan, kamgarn sanayiinde kuzu yünlerimiz elyaf boylarının kısalığı yüzünden gerektiği şekilde değerlendirilememektedir.

Gerek yurt içi, gerekse yurt dışı literatürlerde bu yönlü bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak, Ivanov, P. ve arkadaşları (7)

(1) Bu araştırma TBTAŒ II. ci Bilim Kongresinde Tebliğ Olarak Sunulmuştur.

(*) Uzman Vet. Hekim. Lalahan Zootekni ve Araştırma Enst.

(**) Uzman Vet. Hekim. Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliği.

koyunlarda, İmeryüz, F. ve Sincer, N. (5) Ankara keçilerinde çift kırkım denemelerinde, çift kırkımla elde edilen yıllık kirli gömlek ağırlığı ve lüle uzunluğunun tek kırkımla elde edilenden daha fazla olduğunu bildirmişlerdir.

Bu araştırmada, Marmara Bölgesi merinos koyunlarında kuzu yünü alınmasının yetiştirici için kârlı olup olmadığını tesbit etmek amacı güdülmüştür.

II — MATERYAL VE METOT :

Çalışma, Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliğinde yürütülmüştür. 1968 yılı Mayıs ayında aynı çevre şartlarında bulunan 6 aylık merinos kuzulardan tesadüfî örnekleme esaslarına göre seçilen 200 baş kuzu, araştırmanın materyalini teşkil etmiştir. Bölgede doğumlar Aralık ayında olmakta, kırkımlar ise Mayıs ayında uygulanmaktadır. Denemeye alınan kuzular tesadüfî olarak 100'er başlık deneme ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Bütün kuzuların 6 ve 18 inci ayda canlı ağırlıkları tesbit edilmiştir. Deneme grubundaki kuzular 6 ve 18 inci ayda olmak üzere iki defa kırkıma tâbi tutulmuştur. Kırkımdan önce hip bölgesinden (son kaburga arkası) lüle uzunluğu ve randıman tayıni için numuneler alınmıştır. Kırkılan gömleklerin ağırlıkları tesbit edilmiştir. Her iki grup kırkım mevsimine kadar aynı sürü içinde, eşit bakım ve beslenme şartlarına tâbi tutulmuştur. Bütün kuzular kırkım mevsiminde hip bölgelerinden numuneler alındıktan sonra kırkılmıştır. Kırkımı müteakip herbir hayvanın canlı ağırlığı tesbit edilmiştir. Kirli gömlek ağırlığı 10 gr. a kadar hassas terazide ölçülmüştür. Lüle uzunlukları herbir baş için 10 lüle cetvel üzerinde ölçülerek, yapağı randımanı ise, 4 hayvana ait numune birleştirilerek teşkil edilen gruplar üzerinden ASTM metodu (6) ile hesaplanmıştır. Her iki gruptaki hayvanların canlı ağırlık, lüle uzunluğu, kirli gömlek ağırlığı, yapağı randımanı ve randımanı etkileyen yağiltı, nebatî madde ve kül miktarlarına ait değerler istatistik metotlarla işlenerek ortalama değerleri ve standart hataları tesbit edilmiş gruplar arasındaki farklılıkların önem kontrolları yapılmıştır (1).

III — ELDE EDİLEN SONUÇLAR :

Canlı ağırlık, kirli gömlek ağırlığı, lüle uzunluğu ve yapağı randımanına ait bulunan değerler tabloda gösterilmiştir.

Tablonun tetkikinde; gruplar arası 6 aylık canlı ağırlıklar ara-

T A B L O
Kuzu Kırkımı Yapılanlar İle Yapılmıyanlarda Canlı Ağırlık,
Kirli Gömlek Ağırlığı, Lüle Uzunluğu ve Yapağı Randumanları

Karakter	Gruplar	Kırkım		n	\bar{X}	$\pm sx$	Enaz	Ençok
		Zamanı						
Canlı Ağırlık (Kg.)	Deneme	6 Ay		100	28.8	0.36	22.00	40.00
		18 »		79	31.2	0.38	22.00	39.80
	Kontrol	6 »		100	28.9	0.29	22.00	35.20
		18 »		74	32.4	0.39	21.00	42.20
Kirli Gömlek Ağırlığı (Kg.)	Deneme	6 Ay		100	1.00	0.02	0.600	1.425
		18 »		79	2.75	0.05	1.900	4.250
	Kontrol	Toplam			3.75			
		18 Ay		74	3.26	0,06	2.050	4.700
Lüle Uzunluğu (Cm.)	Deneme	6 Ay		100	3.50	0.53	1.85	4.60
		18 »		79	6.72	0.10	4.55	8.65
	Kontrol	Toplam			10.22			
		18 Ay		74	8.31	0.14	5.80	10.60
Randuman (%)	Deneme	6 Ay		17	51.93	0.62	45.47	56.61
		18 »		15	49.58	0.53	45.81	53.38
	Kontrol	18 »		19	47.95	0.56	45.37	53.09

sındaki farkın önemsiz, 18 aylık canlı ağırlıklar arasındaki 1,2 kg.lık aritmetik farkın kontrol grubu lehine istatistikî olarak önemli olduğu anlaşılmıştır. Deneme grubu iki defa kırılmakla ilk kırkım mevsiminde elde edilen gömlek toplam ağırlığı 3,75 kg. olmaktadır. 18 aylık kırkımda ise, kirli gömlek ağırlığı bakımından iki grup arasındaki 0,51 kg.lık fark kontrol grubu lehine istatistikî olarak önemli bulunmuştur. Ancak deneme grubunda her iki kırkımın toplamı alınırsa deneme grubu lehine 0,49 kg.lık bir fark mevcuttur. 18 aylık kırkımda lüle uzunluğu bakımından 1,56 cm.lik kontrol grubu lehine olan aritmetik fark istatistikî olarak önemli bulunmuştur. Buna karşılık, deneme grubunda her iki kırkımla elde edilen lüle uzunlukları toplamı 10,22 cm.yi bulmaktadır. Bu duruma göre 18 ayda yapağı büyümesi bakımından, deneme grubu lehine 1,91 cm.lik bir fark mevcuttur. Yapağı randımanlarında gruplar arasındaki farkların deneme grubu lehinde istatistikî olarak önemli olduğu anlaşılmıştır. Kuzu yünü randımanının daha iyi olduğu ortaya çıkmıştır.

Yapağı randımanını direkt olarak etkileyen yağlı, nebati madde ve kül miktarı ASTM metoduna göre 18 aylık yıkanmış temiz yapağı numunelerinde şöyledir: Ortalama yağlı miktarı; deneme grubunda % 1.07 ± 0.121 , kontrol grubunda % 1.18 ± 0.117 olarak hesaplanmıştır. Gruplar arasındaki % 0.11 lik fark istatistikî olarak önemsiz bulunmuştur. Nebatî madde miktarı deneme grubunda % 3.47 ± 0.297 , kontrol grubunda % 6.08 ± 0.404 olarak tesbit edilmiştir. Deneme grubu lehine olan % 2.61 lik fark istatistikî olarak önemli bulunmuştur. Kül miktarı, hemen her iki grupta aynı olup, deneme grubunda % 1.48 ± 0.205 , kontrol grubunda % 1.50 ± 0.241 olarak tesbit edilmiştir.

IV — SONUÇ :

Yurdumuz yapağı piyasası, bölge borsalarına ve yapağı tiplerine göre oldukça seyyal bir durumdadır. Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları kayıtlarına göre 1968 yılında borsalarda muamele gören kuzu yünü 3800 kg. olup, ortalama kg. fiyatı 10 lira 50 kuruştur. Bunun borsalara göre dağılımı ise :

	<u>Miktarı</u>	<u>Kg. Fıatı</u>
İstanbul Borsası	2400 Kg.	972 Kr.
Bandırma Borsası	700 Kg.	873 Kr.
Eskişehir Borsası	700 Kg.	1307 Kr. tur.

Memleketimizde kuzu yünü, lüle uzunluklarının kısa oluşu dolayısıyla kamgarn sanayiinde yalnız başına kullanılmamaktadır. Bu bakımdan piyasada güç alıcı bulmaktadır. Bazı firmalar ucuz fiyatla aldıkları kuzu yünü yapağı ile harman ederek kullanmaktadırlar.

Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliğinin 1967 ve 1968 yıllarına ait merinos yapağısı ve kuzu yünü satış fiyatları şöyle olmuştur :

<u>Yılı</u>	<u>Yapağı inceliği</u>	<u>Kg. fiyatı</u>	<u>K. yünü fiyatı</u>
	64 — 70 S	19,98 TL.	
1967	64 S	18,36 »	17,82 TL.
	58 — 60 S	17,82 »	
	64 — 70 S	20,72 »	
1968	64 S	19,04 »	17,82 »
	58 — 60 S	14,40 »	

Kırkım fiyatları kuzuda, tokluda, koyun ve koçta aynı olup, Bandırma bölgesinde beher başın kırkımı 1968 de 75 kr., 1969 da 80 kr. olmuştur. Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliği şartlarında ve yapağı satışlarına göre ortalama 64 ve 70 S li yapağı fiyatı 19 lira 50 kuruş olarak alınırsa deneme grubunda beher baştan elde edilen yapağının değeri şöyledir :

Kuzu yünü	1 kg. × 17,82	=	17,82 TL.
İlk kırkım yapağı	2.75 × 19,50	=	53,63 »
T o p l a m			71,45 »
Kırkım gideri.	2 × 0,80	=	1,60 »
Elde edilen değer			69,85 » dır.

Kontrol grubunda beher başın ilk kırkım yapağı değeri şöyledir:

18 aylık ilk kırkım	3.26 × 19,50	=	63,57 TL.
Kırkım gideri	1 × 0,80	=	0,80 »
Elde edilen değer			62,87 » dır.

Görüleceği gibi, merinos koyunlarda kuzu kırkımı yapıldığı taktirde koyun başına yapağıdan 7 lira 8 kuruşluk fazla gelir sağlanabilmektedir.

Marmara Bölgesi merinoslarında, 18 aylık ilk yapağı kırkımında, canlı ağırlığın deneme grubunda kontrol grubuna nazaran 1.2 kg. az oluşu, 6 aylık kırkılan kuzularda enerji ihtiyacının artması ve yeniden yapağı büyümesi için uzviyetin sarfetmiş olduğu fazla proteinden ileri gelmiş olabilir. Kuzu kırkımı damızlığa ayrılanlarda uygulandığından, ileriki yıllarda normal kırkım yapılacağı düşünülürse bu ağırlık farkının kaybolması beklenir.

Yukarıda elde edilen sonuçlara göre, kuzu kırkımının genellikle kârlı bir uygulama olacağı kanısı belirmektedir. Doğumu müteakip ilk 6 ayda lüle uzunluğunu artırıcı ıslah tedbirleri alındığı taktirde bu uygulamadan daha iyi sonuçlar alınabilecektir.

Ö Z E T :

Çalışma, merinos koyunlarında, 6 aylık kuzu kırkımının yetiştirici için kârlı olup olmadığını tesbit etmek amacı ile yapılmıştır. Bu maksat için, Bandırma Merinos Yetiştirme Çiftliğinde, 1968 Aralık ayı doğumlu 200 baş kuzu alınmış, bunlar da 100 er

başlık deneme ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Deneme grubunda 6 ve 18 aylık canlı ağırlık, lüle uzunluğu, kirli gömlek ağırlığı ve yapağı randımanı tesbit edilmiştir. Kontrol grubunda ise, 6 ve 18 aylık canlı ağırlık ile 18 aylık lüle uzunluğu, kirli gömlek ağırlığı ve yapağı randımanı tesbit edilmiştir. Her iki grubun 18 aylık numuneleri üzerinde randımanı etkileyen yağlı, nebatî madde ve kül nispetlerine ait ortalama değerler hesaplanmıştır. Şu sonuçlar bulunmuştur :

Kontrol grubunda; 6 aylık canlı ağırlık: 32.4 kg., lüle uzunluğu: 8.31 cm., kirli gömlek ağırlığı: 3.26 kg. ve yapağı randımanı: % 47.95 ile yağlı miktarı: % 1.18, nebatî madde miktarı: % 6.08 ve kül miktarı: % 1.50 dir.

Deneme grubunda; 6 aylık canlı ağırlık: 28.8 kg., lüle uzunluğu: 3.50 cm., kirli gömlek ağırlığı: 1.00 kg. ve randıman: % 51.93 olarak, 18 aylık canlı ağırlık: 31.2 kg., lüle uzunluğu: 6.72 cm., kirli gömlek ağırlığı: 2.75 kg., yapağı randımanı: % 49.58, yağlı miktarı: % 1.07, nebatî madde miktarı: % 3.47 ve kül miktarı: % 1.48 olarak tesbit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre; kuzu kırkımının genellikle kârlı olacağı kanısı belirtilmektedir. Lüle uzunluğunu artırıcı ıslah tedbirleri alınırsa bu uygulama daha iyi sonuçlar verecektir.

SUMMARY :

This experiment has been carried out to determine if there is a beneficial effect of the shearing of the lambs in the 6 months old. Because of lambs usually have been clipped at 18 months old in this area.

200 lambs, borned in december 1968, were used in this experiment at Bandırma Merino Farm. Lambs were divided into 2 groups. Randomly 100 heads in each group. We have determined body weight, staple length, greasy fleece weight and clean fiber content at the age of 6 and 18 months in the first group. And body weight at the age of 6 and 18 months; staple length, greasy fleece weight and clean fiber content only at the end of the experiment.

The values of the first group (18 mnth. shearing) and the second group (6-18 mnth. shearing) were: 32.4, 28.8, 31.2 kg. for body weight; 3.26, 1.00, 2.75 kg. for greasy fleece weight; 8.3, 3.5,

6.7 cm. for staple length; 47.9, 51.9, 49.6 % for clean fiber content resp.

It can be concluded that shearing of the lambs of 6 month of age is more beneficial as a result of this experiment.

LİTERATÜR :

- 1 — Batu, S., Arıtürk, E. ve Kutsal, A. 1962 : Evcil Hayvanlarda İstatistik Varyasyon. A. Ü. Vet. Fak. Yayınları No: 38, Güven Matbaası, Ankara.
- 2 — Devlet Planlama Teşkilâtı, 1962 : Hayvancılık. İlk Beş Yıllık Kalkınma Planı Çalışmaları. Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara.
- 3 — Devlet İstatistik Enstitüsü, 1966 : Tarım İstatistikleri Özeti. D.İ.E. Yayınları. No: 526, Ankara.
- 4 — Forbes, T. J. ve Robinson, J. J. 1969 : A Study of The Energy Requirements of Weaned Lambs. Animal Prod. Vol: II, Part: 3 (389 - 397).
- 5 — İmeryüz, F. ve Sincer, N. 1967 : Değişik Yaşlardaki Ankara Keçilerinde Çift Kırkımın Tiftik Karakterleri ve Çeşitli Verimleri Üzerine Etkisi. Lalahan Zootekni Araştırma Enst. D. C. 7, S: 3, (80-114).
- 6 — İmeryüz, F. ve Sandıkçioğlu, M. 1968 : Koyun Yetiştiriciliğinde Yapağı. Lalahan Zootekni Araştırma Enst. Yayın No : 22, Oğun Kardeşler Matbaası, Ankara.
- 7 — Ivanov, P., Kaduski, E. G., Kevorkjan, A., Rusev, V. 1959 : Shearing sheep twice. A. B. A., 1370, Vol. 28, No : 3, England.